

Tapasztalatok a PRRS-programról

A sertéságazatban mindig történik valami. Most éppen az afrikai sertéspestis tartja „félelemben” a gazdákat, de a sertésállomány reprodukciós zavarokkal és légzőszervi tünetekkel járó szindrómától (PRRS) való mentesítése is okoz nehézségeket. A sertésállományok PRRS-mentesítése 2014 elején kezdődött, a 3/2014 VM-rendelet hatályba lépésével. Ez a betegség hosszú évek óta jelen van Magyarországon és Európában is, de ilyen jellegű mentesítésbe még senki sem fogott bele kontinensünkön. Azért van szükség a PRRS-betegség megszüntetésére, hogy tenyészállat-állományunk előnybe kerüljön a világpiacon, indokolta a szaktárca a rendelet szükségességét.

A Derecske Petőfi Mezőgazdasági Kft. több lábon állva gazdálkodik. Békési Imre ügyvezető igazgató elmondta, hogy a cég 1955-ben szövetkezetként alakult meg, és különböző kényszerű átalakítások után nyerte el mai formáját. A társaság 100 százalékban magyar természetű személyek tulajdonában van. A kft. növénytermesztéssel, mezőgazdasági szolgáltatással és állattenyésztéssel, ezen belül tejelő tehenészetrel, húsmarha- és sertésartéttal foglalkozik. A növénytermesztést 1250 hektáron végzik. Ez a földterület teljes egészében bérlemény, és a szántó jelentős része osztatlan közös tulajdonú. Emellett 800 hektárt integrációban fognak össze, ami azt jelenti, hogy ősszel, a betakarítások után összehívják

a gazdálkodókat, és megbeszélik, hogy milyen növényekre van szükségük. A korrekt elszámolás és magas hozamok miatt jól működik az integráció. A termesztési palettán búza, kukorica, árpa, takarmánynövények, olajos növényként a napraforgó szerepel, valamint vetőmagtermesztés (hibrid kukorica és olajretek).

Az állattenyésztés a kezdetektől jelen van a cég életében. Hatszáz hektár legelőn tartják a húshasznú magyartarka marhákat, és ebből a fajtából az ország legtöbb tenyész bikáját ők „állítják elő”. Több mint 300 magyartarka anyatehenet számlálnak az állományukban, plusz a szaporulatukat. A cég az utóbbi években igen jól szerepel a különböző kiállításokon, állatbemutatókon, az idén

a hódmezővásárhelyi Alföldi Állattenyésztési és Mezőgazda Napokon, valamint a tavalyi OMÉK-kiállításon megnyerték a vemhes üsző és a borjas tehen kategóriát. A charolais fajtát árutermelésre tartják. Holstein-fríz tehenállományuk 300 egyedre számlál, ez egy közepes telepnek felel meg. Itt is jók az eredmények, hiszen átlagosan tízezer kilogramm a tejhozam. Az évi 2,5 millió kilogramm tejet az Alföldi Tej Kft.-nek adják el, aminek az egyik alapító tagja a Derecske Petőfi Mezőgazdasági Kft.

A sertéságazatuk megélt szebb napokat is. Jelenleg 230-235 anyakocát tartanak. Korábban ISV szaporítótelepként működtek, így a magyar nagyfehér az alap törzsrük. ML kanokkal F₁-es kocasüldőket állítottak elő, amelyeket elsősorban háztáji gazdaságoknak, kisebb tenyészeteknek értékesítettek.

A telep nem a legkorszerűbb, hagyományos technológiával dolgoznak, de így is több mint 30 élő malac jut egy-egy kocára. A technológiai hiányosságokat szakmai munkával pótolja a telepen dolgozó nyolcfős csapat. A cégnél egyébként összesen hatvanöt dolgoznak, és bár eléggé kedvező a korösszetétel – tehát a tapasztalt kollégákon kívül sok a fiatal szakember, az alkalmazottak fele 40 év alatti –, időszakonként mégis adódik nehézség az egész ágazatra jellemző munkaerőgondokból kifolyólag. Ugyanakkor működésbeli problémájuk nincsen. Szövetkezeti múltjukból adódóan itt még odafigyelnek az alkalmazottakra, csapatösszetartó tréningeket tartanak, programokat szerveznek, szakmai továbbképzéseket biztosítanak.

Békési Imre azok közé a szakemberek közé tartozik, akik üdvözölték a PRRS-mentesítési program bevezetését, mivel szaporítóteleppel ren-

Békési Imre: kormányzati segítség kellene ahhoz is, hogy egy-egy megyében, régióban összefogjanak a termelők, és egy időben hajtsák végre az állománycserét

delkeznek. Sőt, szerinte nem ártott volna korábban megindítani a programot, mert a PRRS-pozitív import vágósertések és tenyészanyag elárasztotta az országot. Sertésállományuk 2015-ben sajnálatos módon megfertőződött, és mentesítési tervet kellett készíteniük. Élő vírusos vakcinával kezdtek mentesíteni, ám menet közben rá kellett jönniük, hogy a tervezettnél lényegesen nehezebb és bonyolultabb lesz elérni a kitűzött célt, a mentes státusz visszaszerzését. Pedig nagyon sok pénz, több tízmillió forintot költöttek önerőből a mentesítési program végrehajtására. Új kerítést, kamerarendszert és kerékfertőtlenítőt telepítettek, átalakították a rakodóhelyeket, az állati hulla tárolását korsze-

Két holstein-frízük is bekerült az Aranytörzskönyvbe

rúsították, és a vakcina is nagyon drága volt. Egyedül a PRRS-vizsgálat díját lehet viszáigényelni. Nagy segítség a kártalanítás összege, de nagyon sok plusz munkát vesz igénybe a program, ami szintén borsos összegeket visz el a kasszájukból. Az elmúlt 3 év tapasztalatai alapján az ügyvezető szerint vakcinával nem lehet mentesíteni az állományt az állategészségügyi hatóság által megszabott határidőre, az állomány cseréje esetén pedig nagy esély van a fertőződésre.

Békési Imre szerint a hatóságoknak, a döntéshozóknak át kellene tekinteni a termelőkkel az elmúlt évek tapasztalatait. Az eddig elért eredményeket megőrizve érdemes volna a dániaiakhoz hasonló intézkedéseket

Sertések jólétben

A Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége több fórumon foglalkozott a PRRS-programmal, és egy összegző anyagot is készített. Ebben megállapították, hogy PRRS-mentesítésre 2017 óta évi 875 millió forint állami forrás áll rendelkezésre, és 2017 előtt, a kártalanítási alapról megvalósított állománycserékkel együtt 2014–2020 között 5,2 milliárd forintot fordít az állam a PRRS-mentesítésre. Ugyanakkor a mentesítés költsége ennél lényegesen nagyobb, mivel a termelők meg nem térített kiadásai és elmaradt jövedelme a sokszorosa ennek az összegnek. A mentesítési program várható gazdasági hatásait – egyáltalán az országos mentesség megszerzésének és fenntartásának sikerességét – a sertésartók jó része a kezdetektől kétkedve fogadta. (A mentesítéssel több nyugat-európai, nálunk lényegesen jobb adottságokkal és lehetőségekkel rendelkező ország is sikertelenül próbálkozott.) Hangsúlyozni kell, hogy a vírus változékonysága, a hatékony, differenciálásra is alkalmas vakcina hiánya, továbbá diagnosztikai nehézségek miatt a mentesítési program rendkívül körültekintést és fegyelmet követel. A PRRS az emberre nem veszélyes sertésbetegség.

A mentesítés elindításának indokoltsága azért is volt vitatható, mert egy PRRS-fertőzött telepen az állomány rövid időn belül adaptálódik a kórokozóhoz, és megfelelő odafigyeléssel egyáltalán nem vagy csak elenyésző gazdasági kárt okoz. A mentes státusz elérésének sikerességét már a program elindítása óta nagymértékben nehezíti, hogy a mentesítés alá vont területeken működő vágóhidakra továbbra is beszállítható PRRS-pozitív vágóállat, illetve a mentesítési területtől függetlenül átszállítható az ország területén PRRS-pozitív malac és vágóállat is. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a vágóhídi körülmények (mentes és nem mentes sertések elkülönítése) és a szállítójárművek állapota, a fertőtlenítés minősége és gyakorisága is nagy kivánnalóval maga után. Ugyanez igaz az állati tetemek elszállítására, hiszen fertőzött telepekről mennek járművek a mentes telepekre. Mindez az általános járványvédelemre és a mentes telepek státuszának megőrzésére folyamatosan komoly és reális fenyegetést jelent.

A PRRS-mentesítés során az eljáró hatóság a kezdetektől a fokozatosság és a területi elv betartását tartotta kiemelt feladatának – egész járások vagy egy egész megye sertésállományainak egy időben történő, átfogó terv alapján megvalósított mentesítése –, ugyanakkor a tapasztalatok azt mutatják, hogy ennek megvalósítása nagyobb állománycserével történő mentesítés igen komoly anyagi veszteséggel jár a termelőknek is (1 éves árbevétel-kiesés, amellott, hogy az állam számára is jelentős egyszeri kiadást okoz), ráadásul sok esetben nem áll rendelkezésre elég nagy létszámú tenyészalapanyag az újratelepítéshez. (Állománycsere alkalmával döntő részben nem magyar sertések kerültek a telepekre, hanem külföldi hibridek.) A visszafertőződés veszélye az állománycsere esetében is fennáll. Számos példa volt rá, hogy az országos átlagnál kimagaslóan jobb technológiával, és menedzsmenttel rendelkező telepek esetében több alkalommal is visszafertőződtek.

A PRRS-mentesítés megindítása és maga a mentesítési folyamat a telepektől komoly anyagi, fizikai és szellemi erőfeszítést igényel, annál is inkább, mert a PRRS-mentes sertések ugyanannyiért adhatók el, mint amelyeknél nem történt mentesítés. Vagyis az amúgy is gyengén jövedelmező ágazatnak további jelentős többletköltségeket kell elviselnie. Mindezek mellett a jelenleg alkalmazott mentesítési módszer (vakcina segítségével mentes zárt telepek kialakítása, majd a kocaállomány folyamatos lecserélése) olyan technikai, technológiai, általános járványvédelmi, állategészségügyi feltételeket igényel, amiket a telepek egy része már csak a fekvése vagy építészeti adottságai miatt sem tud magtarteni. A mentesítéshez szükséges vizsgálatok nagy száma – és azok esetenként egymásnak ellentmondó eredménye –, költsége, valamint a számos sikertelen próbálkozás komoly kétségeket ébresztett az érintettekben a program végső céljának elérését illetően. A PRRS-mentesítés egyik következménye, hogy az érintett termelők egy része nem vesz igénybe kártalanítást, hanem leüríti a telepet és befejezi a sertéstartást, ami az amúgy is csökkenő állomány további visszaesését okozza.

hozni, de elsősorban a határidőket kellene módosítani, mert látszik, hogy túl rövid időt szabtak. Ezért fel kellene szabadítani a céldátumokat, hiszen a vakcinázás hatására nyugvópontra került a betegség, jól együtt lehet vele élni. Az állati hulla szállításának körülményeit is felül kellene vizsgálni, mert a szállítójárművek a fertőzött telepekről mentes telepekre is mennek.

Az import- és a tranzitszállítványokat is ellenőrizni kellene, mert nemcsak a PRRS vírusa jöhet be velük, hanem más fertőző betegség kórokozói is. Békési Imre szerint lehetőséget kellene adni a termelőknek az önkéntességre, és arra, hogy megválaszthatják a mentesítés módszerét. Kormányzati segítség kellene ahhoz is, hogy egy-egy megyében vagy régióban összefogjanak a termelők, és egy időben hajtsák végre az állományok cseréjét. A vágóállatok szállítóeszközeinek tisztaságát, fertőtlenítését, forgalmát hatósági kontroll alá kellene venni. Hiába tesz meg egy termelő minden tőle telhetőt, hiába ad az állam pénzt és segítséget a mentesítéshez, ha az imént említett dolgokban nem lesz változás, akkor valószínűleg előrelépés sem lesz.

H. GY.